נג: כל המנחות באות מצה פרק חמישי מנחות

עין משפט נר מצוה

1 א מ״ר פ״ט מהל׳ מעה״ק הל״יח:

תורה אור השלם

1. מה לידידי בביתי עשותה המזמה הרבים ובשר קדש יעברו מעליך כי תרעי אז תעלזי:
ירמיהו יא טו
2. מה ידידות משכנותיך יי צבאות: תהלים פד ב
3. אשרה נא לידידי שירת דודי לכרמו כרם היה לידידי בקרן בן שמן:
ישעיהו ה א
4. לבנימן אמר ידיד יי ישכן לבטח עליו חפף עליו כל היום וכין כתפיו שכן:
דברים לג יב
5. עזבתי את ביתי נטשתי את נחלתי נתתי את ידידות נפשי בכף איביך:
ירמיהו יב ז
6. והנה האיש הלך בן ותרא אתו כי טוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים:
שמות ב ב
7. כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו:
משלי ד ב
8. טוב יי לכל ורחמיו על כל מעשיו: תהלים קמה ט
9. הטיבה יי לטובים ולישרים בלבותם:
תהלים קכה ד
10. ויהי העם כי בשש משה לרדת מן ההר ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו: שמות לב א
11. ואת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל:
דברים ד מד
12. עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה: זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו:
שמות טו ב
13. תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועך ידמו כאבן עד יעבר עמך יי עד יעבר עם זו קניתה:
שמות טו טז
14. זית רענן יפה פרי תאר קרא יי שמך לקול המולה גדלה: הצית אש עליה ורעו דליותיו:
ירמיהו יא טו
15. והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו: במדבר יג לא

שיטה מקובצת

א) כן ידיד. בן תיבת זה נמחק: ב) עם זו קנית. ס״א, יצרת לי: ג) ר׳ אחא בר תיבה חייא נמחק: ד) הבא אמר: ה) אוכר שאור: ו) תיבות עימה השאור נמחק: ז) ונשקול פורתא כו׳. פי׳ בקונטרס לר׳ מאיר אמאי בדדה ולר׳ יהודה אמאי מביא מביתו כ״ל״ כתוב זה לא קשיא לר״י אי סבר נמי עשרון דקרא הייגו לאחר הבאת שאיר א״כ אין כאן חסרון ויתרון ולענ״ד הקושיא והתירון (ולהר״ם) [לר״מ] ודוק ותשכח או שמא לא פליג ר״י אשאר מנחות דוראי בשהם סולת מודד רכתיב עשרון סולת מיהו גבי תודה ושתי הלחם גלי קרא דבעי שאור מעולה דאי בודה מתוכו לא הוי מן המובחר ולכך אין לחדש לאותו חסר ויתר והשתא פריך אפי׳ לר״י ומיהו קשה מאי מסני גזירה דילמא אתי לאתויי מעלמא כיון דאפשר למעבד מן המובחר בלא חסר ויתר פשוט [גזירה] דרבנן נעשה חסר ויתר ונראה דבין בלחם ובין בשאר מנחות סבר ר״י לגבל וימיר. תו״ת: ח) מעשיהם במזיגה וכבוזבוזה: ט) נמצאת. יתירה כדפרישית לעיל: י) פורתא קמת מקומה: יא) מביתו ונלישה: יב) עבה הוא יראה לפי מה שחסר העשרון: יג) חסר ממה שהיה בשהוא קמח ובאותו: יד) שיעור ישליך מן הסולת: טו) זה גדול נמי: טז) היבות עשרון אחר נמחק: יז) הלחם. ותמצ״ל דתודה בתפוחים דלא הוי חמץ בעליא. דכי פירות אין מחמיצין הס״ד: יח) בדמיה. דכתיב בטרם אצרך בבטן יודעתיך: יט) אברהם. בערוך פי׳ יעקב עיין בערך ידיד:

מסורת הש״ס

א) [ברכות ה. מח: ע״ז יט: חגיגה פ״ה מ״ג], ב) סוטה לה. ערכין טו., ג) [ע׳ רש״י סוטה דלא גרים ליה וכן בשאלתות ליתא וע׳ תוס׳ ערכין טו: ד״ה אלן], ד) מולה. ה) ר״ח בשעיר מלכות מלכים, ו) נר׳ דילקוט ר׳ יחמן אמרי, ז) ל״ל יתירה. ל״ק. ח) [ל״ל נב: ד״ה אף היא היתה], ט) ל״ל דלמה מה מחסר בעשרון עכשיו ולמי כך נפח אל אותו שאיר חסר לו ממה שהיה קמת ואלומו שיעור כי כאותו שיעור ישליך מן הסלת. ל״ק. י) [שבת קלו:], כ) [וע׳ תוס׳ שבת קלו: ד״ה ידיד וכו׳ ועיין פרש״י שם], ל) דעלמא. ל״ק. מ) ל״ק. נ) ל״ק.

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה ליעבא מחריבא וכו׳ ולמה שחסר העשרון עכשיו ולמי כך נפח חסר לו מאילו היה קמח ובאותו שיעור:

לעזי רש״י

טרוויל״ש [טרוילי״ש]. נפנים מונכחים על בלונאור.

מוסף רש״י

אל תיקרי ממנו אלא ממנו. לא גרס שאין הפרש קרייה כין ממנו דאמר על יחיד שנכרים עליו, לממנו על רבים שאומרים על עצמן [מוסר יה.]. בעל הבית. חדון המלוה [שם]. להוציא כליו. אם הפקידם אם [שם].

רבינו גרשום

ברייתא: ואמר רב. כי רעתיכי אז תעלזי. כלומר כמה שהיו מרבין לחטוא היו שמחין: מה זית זה אחריתו בסופו. כלומר כל זכן שהוא כוסר הוא קטן הרבה ובשעה שנתבשל מתגדל ומתבשל ביחד: שאפי׳ בעל הבית. כיצד הוא כלומר מי שבראן אין יכול להן: המולה גדולה. כמו חמלה: הצית אש המלחי עליהן כל חדא וחדא כמה דפסיק לה. (ולשעבר) [ולשעורה] אלא יתר: אני אחריתי. בכל מלכות ומלכות ישתעבדו בה ד׳ מלכיות בזה אחר זה: ועכשיו חמלחי ומשעבדין בהן בבת אחת: ד׳ מאיר השאור של חמץ שבתודה ושתי הלחם בודה מתוכו. בודה לשון מוציא כמו בדה מלבו: אלא מביא את השאור מבקום אחר ונותנו לתוך המדה וחוזר וממלא את המדה שולת על גבי השאיר. אמרו לו אף זו אינה מן המובחר. שפעמים היתה מדה חסירה או יתירה כיצד שאם היה השאור עבה וקשה נמצאת המדה יתירה שבשהיה השאור הזה שהיא עבה ומחזיק קמח נמצא מחזיק קמחו כפלים במדה יותר ממה שמחזיק עכשיו וכשישלא המדה על גב שאור נמצא יתירה. ואם היה השאור שנתן במדה רכה נמצא חסירה המדה לפי שהשאור שהוא נילוש רך מחזיק בכלי הרבה יותר ממה שהיה מחזיק קודם שנילוש וכשישלא המדה על גב אותו שאיר רך

בן ידיד. בן אברהם דכתיב ביה מה לידידי בביתי פסטיה דקרא בירמיה יח] שהיה מתפלל בעת העם הזה וכתיב בתריה מה לידידי בביתי וכאן דוקא באברהם כדאמרי׳ בסמוך שמלאו הקב״ה לאברהם שהיה עומד בבית המקדש ומה שאומר [1] בברכה של מילה אשר קידש ידיד מבטן אומר ר״ת דהיינו אברהם [2] שנקרא ידיד כדאמרינן הכא וקדשו הקב״ה מן הבטן שדומה במדרש דכתיב באברהם כי ידעתיו וכתיב בירמיה (א) בטרם אצרך בבטן ידעתיך חוק בשאמרו שם זה ילחק שקראו הקב״ה ילחק עד שלא עולד ולאלאיו אתם בחות בבית קודש זה יעקב כדכתיב (ישעיה כב) הלאלאים והלפיעות ומתרגמינן בגיא ובני בגיא וים מפרסים ידיד זה ילחק שאר זה יעקב ולאלאיו אלו הבטנים [3]:

ולישקול פורתא מיניה. פי׳ ימדוד עשרון קמח וישקול פורתא ויעשנו עיסה ויכרוך העיסה במטלית ויטמננה בשאור [4] בעלמא עד שתקלוט הרים ויעשה שאור ויחמץ את העשרון גזירה דילמא אתי לאתויי מעלמא אי ברית ליה לחמלו מבחוץ ולהחזירו כאן הרוחה שהוא מביאו מבחוץ ולשו בכאן ואינו מודד עכשיו העשרון סבור שהוא מוסיף על העשרון ואתי לאיתויי שאור מעלמא [5] שאור מעלמא] לבד העשרון הילכך לר״מ בודה מתוכו עדיף ולר׳ יהודה [6] [מביא מביתו] קודם מדידה עדיף ולשון שני שבקונטרס הוא עיקר:

אין מחמיצין לשתי הלחם וחלות תודה בתפוחים. דלא הוי ממן מעלמא דמי פירות אין מחמיצין כך פי׳ בקונטרס ומסקינן הכא דלבולי עלמא הוי ממן טוקסה לכל הפחות והא דפליגי בפרק כל שעה (פסחים דף לא.) בעיסה שנילושה ביין ושמן ודבש רבן גמליאל אומר תיטרף מיד פירוש שאין אדם יכול לשמרה שלא תחמיץ ומכ״מ תאכל (מיד) דיכול ליזהר מחימוץ היינו כי הך דהכא ודקאמר להו רבי יהושע בן לוי לבניה יומא קמא לא תלושו לי בחלבא לו בדובשא

עשוסה המוימסה. כל מעשיהם [7] במזיד ובכוונה: **יעברו מעליך.** שהעבירו מעליהם מילה: **כי רעתיכי אז תעלוזי.** בשעת עלוזתם מחזיקין יותר ברעתם ולא מחזרין בהן: **זיש רענן.** סמוך להוה קרא דמה לידידי: **זיש אחריתו כבוסו.** שנטעו עכשיו ואינו טוען עד זמן גדול ואחר כך טוען פירות הרבה. ליבשא אחרינא שאין מתבשל מעט מעט כשאר אילנות אלא בפופו טוען יחד: **דליוסיכן.** טרוויל״ש: **נחרוטעו.** מתרוללו כלומר נשבר גחון עוזה: **בעל הבית.** הקב״ה: **כל אחת ואחת כשיעור ד׳ מלכיות.** של עכשיו: **כזה אחר זה.** דהוו ארבעה שיעורין ועכשיו בכת אחת דהוי כולה חד שיעורא אלא שיהו מפוחרין מקצתן משועבדים לבבל ומקצתן ליון [ומקצתן לפרס] ומקצתן לאדום: **מאי חסירה מאי יתירה.** כלומר אימת חסירה ואימת יתירה: **עבה.** בטעמו מיס מגובל נמצאת [8] חסירה [9] כדפרישית [10]: **עשרון קא כייל.** ומאי אוכפת לן למימר אילו הוה קמח הוי חסר לו יתיר הא בשעת מדה לאו קמח הוא: **לכמות שהן.** לכמות שהיו כבר כשהיה קמח משערין ליה: לשון קל והגון **ונשקול פורתא מיניה כו׳.** לרבי מאיר אמאי בודה מתוכו דאינו מן המובחר ולר׳ יהודה אמאי מביא שאור מביתו דאיכא למימר חסירה או יתירה: **נשקול פורתא מיניה.** לאחר שמדד עשרון אלא: **ונחמליה אבריאי.** במקום חמימות לו יטומנו בעיסה מחומלת עד שיתחמץ יפה ויהדר ונלייסיה במקומו עם השאר: **גזירה דילמא אתי לאיתויי מעלמא.** אי ברית ליה לחמלו מבחוץ ולהחזירו כאן הרוחה שהוא מביאו מן החוץ ולשו בכאן ואינו מודד עכשיו העשרון סבור שהוא מוסיף על העשרון ואתי לאיתויי שאור מעלמא לבד העשרון הילכך לרבי מאיר בודה מתוכו עדיף ולרבי יהודה מביאו מביתו קודם מדידה עדיף: ליבשא אחרינא **ונשקול פורתא.** [1] מקמח של עשרון לאחר שנמדד עם שאור שנמצא מביתו [2] ולשוה בלישה אותו שאור שהביא מביתו אם עבה עבה ואם רך רך ויהדריה לתוך העשרון ואם עבה הוא [3] [4] ורלה כשחסר העשרון עכשיו ולאי כך נפח חסר [5] אלו [6] מה שהיה קמח כאותו שיעור שעכשיו צריך להוסיף עליו כאותו שיעור [7] שיש לך מן הסלת חוץ דולאי כך חסר נפח של אותו שאור שהביא מביתו יותר משאילו היה קמח וכך היה העשרון יתר ואם רך הוא ילאה כמה העשרון גדול עכשיו יותר ממה שהיה כשהוא קמח ולאי כשיעור זה [8] גדולו נמי נפחו של שאור ולאשון וכך היה העשרון חסר וכך יוסיף עליו: **גזירה דילמא אתי לאיתויי מעלמא.** שמא יעשה מקמח [9] עשרון אחר ויתן בעשרון לרלות השיעור כמו שפירשנו ויערבנו

עבר מעליך. לשון רלאשון מלאתי בגליון: **אין מחמיצין.** לשתי הלחם [10] ותודה בתפוחים דלא הוי חמץ מעליא:

רכ

נמצאת חסירה: סוף סוף בין עבה בין רכה עשרון קא כייל. ועכשיו הרי מלא: לכמות שהוא משערינן. לכמות שהיה אילו היה השאור קמח בעינן לשערו ולא כדהוי השתא הילכך נמצא המדה יתירה או חסירה משום הכי בודה מתוכן: ואמאי בודה משום הכי דלילייה לבדה סולת ולישקול פורתא מההוא סולת ולינחיה אבריאי כמנא אחרינא דלעיין כמה מחזיק השתא ולחמצה ולחזייה כמה טפי שיעורה. או ליחמצה עבה ולחזייה כמה בצר שיעורה. והדר ליגחיה בעשרון וליחזי כמה טפי או כמה בצר הסולת שבעשרון [11] ולפום הכי כי יבא שאור ממקום אחר אי הוה עבה או רכה ישפי או יבצר מן הסולת שבעשרון כי ההוא שיעורא ואכתי אמאי

בודה: גזירה דילמא אתי לאיתויי שאור מעלמא מקמי דלישעורי הכי כדאמרן והיה המלא המדה על גבו והיא המלא המדה חסירה או יתירה: אין מחמיצין החמץ שבתודה ושתי הלחם במי תפוחים. דכי פירות אין מחמיצין:

[11] כי לגיגו כזה הוא כפי הכני שמתא רש״י ז״ל לן נהא דתשני גזירה דלמא אתי לאתויי מעלמא מפרש בע״ח.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com